118.

Eesti-ma rahwa

Kalender

ehk

Täht-ramat

1852

aasta peäle pärrast meie

Issanda Jesusse Kristusse sündimist.

Sel aastal on 366 päwa.

Talliñnas,
trükkitud Gresseli kirjadega.

Märkide selletaminne.

🌑 Noor-ku.

☽ Essimenne werend.

🌕 Täis-ku.

☾ Wiimne werend.

p. pärrast.

p. l. pärrast lounat.

e. l. enne lounat.

P. Pühha.

Der Druck dieses Kalenders ist unter der Bedingung gestattet, daß nach Vollendung desselben die vorschriftmäßige Anzahl von Exemplare an die Dorpatsche Abgetheilte Censur eingesandt werden.

Dorpat, den 1. September 1851.

Abgetheilter Censor in Dorpat:

J. de la Croix.

Pärrast meie kalli Issanda Jesusse Kristusse sündimist on tännawo aasta 1852

Pärrast mailma lomist 5801

Pärrast Talliñna üllesehhitamist . . 633

Pärrast Lutterusse usso-öppetusse parrandamist 335

Pärrast wanna katko 195

Pärrast sedda, kui wäggi Pranburgi läks 174

Pärrast sedda, kui Toompä pöllend . 168

Pärrast sure nälja hakkatust . . . 157

Pärrast teist katko 142

Pärrast meie sure armolisse Keisri Herra NIKOLAI PAWLOWITSI sündimist 56

Pärrast sedda, kui ta hakkas wallitsema 27

Joulo- ja Wastla-päwa wahhel on: 7 näddalat.

Kristusse ümberleikamisseſt. Luk. 2, 21.

1 Teiſip.	**Neäri P.** Aita Jummal!	
2 Kesknäd.	Abel, Set	☾ 2, 56′ e.l.
3 Neljap.	Enok	Külmad
4 Rede	Metuſala	pä-
5 Laup.	Simon	wad.

Tarkad Hommiko-maalt. Matt. 2, 1.

6 Pühhap.	**3 Kunninga P.**	Selge
7 Esmasp.	Julianus	taewas
8 Teiſip.	Erart	ja
9 Kesknäd.	Peatus	● 9, 5′ e.l.
10 Neljap.	**Paawli pääw**	
11 Rede	Ewraim	kaunis
12 Laup.	Rein	

Jeſus 12 aastat wanna. Luk. 2, 41.

13 Pühhap.	**1 P. p. 3 K. P.**	
14 Esmasp.	Robert	pakkane
15 Teiſip.	Tirik	külm.
16 Kesknäd.	Kisbert	

17 Neljap.	**Tõnnisse pääw**	☽ 0, 12′ p.l.
18 Rede	Aksel	Lumme-
19 Laup.	Sara	tuisko

Pulmad Kana-liinas. Joann. 2, 1.

20 Pühhap.	**2 P. p. 3 K. P. Wab. Sebaſt.**	
21 Esmasp.	Neto	ja
22 Teiſip.	Madlena	wahhel
23 Kesknäd.	Lotta	
24 Neljap.	Timoteus	☺ 8, 31′ p.l.
25 Rede	**Paawli ümb.**	jälle
26 Laup.	Polikarpus	

Wina-mäeſt. Matt. 20, 1.

27 Pühhap.	**9 P. e. Kr. üll. P.**	
28 Esmasp.	Karel	umbſed
29 Teiſip.	Samuel	ilmad.
30 Kesknäd.	Adelgund	
31 Neljap.	An	☾ 11, 31, e.l.

12mal ſelle ku päwal tõuſeb päike kello pool 9, ja lähhäb loja kello pool 4. Pääw on pikk 7 tundi, ja ö 17 tundi.

1 Rede	Pirit	Heitlikud,
2 Laup.	**Küünla pääw**	

Külwi-mehhest. Luk. 8, 4.

3 Pühhap.	**8 P. e. Kr. üll. P.**	
4 Esmasp.	Weronika	tuulsed
5 Teisip.	Agata	ja
6 Kesknäd.	Tora	külmad
7 Neljap.	Rikart	päwad.
8 Rede	Salomon	● 2, 32′ e. l.
9 Laup.	Polli	

Pimmedast tee äres. Luk. 18, 31.

10 Pühhap.	**Paasto P.**	
11 Esmasp.	Edo	Pehme
12 Teisip.	**Wastla pääw**	külm.
13 Kesknäd.	**Tuhka pääw**	Selle
14 Neljap.	Walentin	järrele
15 Rede	Waustina	kange
16 Laup.	Jula	☽ 7, 10′ e. l.

Kristust kiusatakse. Matt. 4, 1.

17 Pühhap.	**1 P. Paastus**	
18 Esmasp.	Konkordia	külm
19 Teisip.	**Sim. Apost.**	ja
20 Kesknäd.	**Palwe pääw**	wahhest
21 Neljap.	Esaias	
22 Rede	**Peetri pääw**	lumme-
23 Laup.	Mina	☺ 7, 8′ e. l.

Kananea naeset. Matt. 15, 21.

24 Pühhap.	**2 P. Paastus, Maddise p.**	
25 Esmasp.	Wiktorius	saddo.
26 Teisip.	Nestor	Tuulne
27 Kesknäd.	Leander	ilm.
28 Neljap.	Justus	
29 Rede	Makarius	☾ 10, 8′ p. l.

16mal selle ku päwal tõuseb päike kello 7, lähhäb loja kello 5. Pääw on 10, ℔ 14 tundi pikk.

1 Laup.	Albinus	

Kristus aiab kurratid wälja. Luk. 11, 14.

2 Pühhap.	**3 P. Paastus**	
3 Esmasp.	Kadde	Külmad
4 Teisip.	Adrian	ja
5 Kesknäd.	Angelus	
6 Neljap.	Kotwrid	tuisosed
7 Rede	Perpetua	ilmad.
8 Laup.	**Pöri pääw**	● 8, 21′ p. l.

5000 meest sõdetakse. Joann. 6, 1.

9 Pühhap.	**4 P. Paastus**	
10 Esmasp.	Mikeus	Siis
11 Teisip.	Konstantin	tullewad
12 Kesknäd.	Krekor	
13 Neljap.	Ernst	kallid
14 Rede	Sakarius	sojad
15 Laup.	Matilde	

Jesus kiwwidega wisatud. Joann. 8, 46.

16 Pühhap.	**5 P. Paastus**	☽ 10, 28′ p. l.
17 Esmasp.	Truta	kewwadi-
18 Teisip.	Kabriel	sed
19 Kesknäd.	Josep	
20 Neljap.	Olga	päwad.
21 Rede	Pent	
22 Laup.	Rawael	Umbsed

Kristusse sisse-sõitmisest. Matt. 21, 1.

23 Pühhap.	**6 P. Paastus**	☺ 4, 2′ p. l.
24 Esmasp.	Kasimir	ja
25 Teisip.	**Paasto Mar. p.**	külmad
26 Kesknäd.	Manuel	päwad.
27 Neljap.	**Suur Neljap.**	Wahhe
28 Rede	**Suur Rede**	külma
29 Laup.	Kido	ja

Kristusse üllestousmisest. Mark. 16, 1.

30 Pühhap.	**Üllestousm. P.**	☾ 10, 38′ e. l.
31 Esmasp.	**2 Pühha**	tuult.

1omal selle ku päwal tõuseb päike kello 6, lähhäb loja kello 6. Pääw on 12, ja ö 12 tundi pitk.

1 Teisip.	**3 Pühha Karjalask. p.**	Twisosed
2 Kesknäd.	Pauline	ja
3 Neljap.	Werdinand	
4 Rede	Ambrosius	wihmased
5 Laup.	Maksim	ilmad.

Kinnipandud ukstest. Joann. 20, 19.

6 Pühhap.	**1 P. p. üll. P.**	Wahhest
7 Esmasp.	Aron	● 1, 13′ p. l.
8 Teisip.	Libo ins	wihma
9 Kesknäd.	Pogislaus	ja
10 Neljap.	Esekiel	wahhest
11 Rede	Leo	tuult.
12 Laup.	Julius	

Heast karjatsest. Joann. 10, 12.

13 Pühhap.	**2 P. p. üll. P.**	Kuiwad
14 Esmasp.	**Künni pääw**	
15 Teisip.	Olimpia	☽ 9, 31′ e. l.
16 Kesknäd.	Karisius	selged

17 Neljap.	Rudolw	
18 Rede	Walerian	ilmad.
19 Laup.	Timon	

Ürrikesse aia pärrast. Joann. 16, 16.

20 Pühhap.	**3 P. p. üll. P.**	Heitlikud
21 Esmasp.	Adolarius	ilmad,
22 Teisip.	Kajus	☹ 0, 1′ e. l.
23 Kesknäd.	**Jürri pääw**	päwa
24 Neljap.	Albert	paiste
25 Rede	**Markusse p.**	ning
26 Laup.	Etsekias	wihma.

Kristusse ärraminnemisest. Joann. 16, 5.

27 Pühhap.	**4 P. p. üll. P.**	
28 Esmasp.	Witälis	Kange
29 Teisip.	Reimund	☾ 1, 1′ e. l.
30 Kesknäd.	Erast	tuul.

12mal selle ku päwal tõuseb päike kello pool 5, ja lähhäb loja kello pool 8. Pääw on pikk 15, ja ö 9 tundi.

1 Neljap.	**Wolbri pääw**	Kännad
2 Rede	Sigismund	sojad
3 Laup.	**† Leidminne**	päwad.

Ôigest pallumisest. Joann. 16, 23.

4 Pühhap.	**5 P. p. üll. P.**	
5 Esmasp.	Kottard	Külmad
6 Teisip.	Susanna	ja
7 Kesknäd.	Ulrika	● 4, 53′ e. l.
8 Neljap.	**Taewa minn. p.** (Suur † pääw)	niisked
9 Rede	Niggulas	ilmad.
10 Laup.	Kordian	

Römustajast Waimust. Joann. 15, 26.

11 Pühhap.	**6 P. p. üll. P.**	Sojad
12 Esmasp.	Henriette	wihmased
13 Teisip.	Serwatius	päwad,
14 Kesknäd.	Kristjaan	☽ 5, 16′ p. l.
15 Neljap.	Sohwi	
16 Rede	Peregrinus	wahhest
17 Laup.	Anton	

Pühhast Waimust. Joann. 14, 23.

18 Pühhap.	**Nelli Pühhi**	ka
19 Esmasp.	**2 Pühha**	tuulsed.
20 Teisip.	Pil	
21 Kesknäd.	Pontusine	☺ 8, 4 ′e. l.
22 Neljap.	Mili	Hea
23 Rede	Tesiderius	kuiw
24 Laup.	Ester	aeg.

Jesus ja Nikodemus. Joann. 3, 1.

25 Pühhap.	**3 aino Jum. P.**	
26 Esmasp.	Eduard	Sojad
27 Teisip.	Peet	ja
28 Kesknäd.	Willem	☾ 4, 53′ p. l.
29 Neljap.	Mart	head
30 Rede	Wikand	ilmad.
31 Laup.	Petronella	

8mal selle ku päwal tõuseb päike kello pool 4, ja lähhäb loja kello pool 9. Pääw on pikk 17, agga ô 7 tundi.

Rikkaſt mehheſt. Luk. 16, 19.

1 Pühhap.	**1 P. p. 3 a. J. P.**	
2 Esmasp.	Martellus	Soe
3 Teiſip.	Rasmus	ja
4 Keſknäd.	Tarius	mürrista:
5 Neljap.	Poniwaſius	☽ 6, 25′ p. l.
6 Rede	Artemius	miſed.
7 Laup.	Lukretſia	

Sureſt öhto ſõmaaiaſt. Luk. 14, 16.

8 Pühhap.	**2 P. p. 3 a. J. P.**	
9 Esmasp.	**Pitkem pääw**	Heitlikud
10 Teiſip.	Wlawius	päwad.
11 Keſknäd.	Parnabas	
12 Neljap.	Paſilides	☽ 10, 25′ p. l.
13 Rede	Tobias	
14 Laup.	Walerius	Külma,

Kaddunud lambaſt. Luk. 15, 1.

15 Pühhap.	**3 P. p. 3 a. J. P.**	**Widi p.**
16 Esmasp.	Justina	tuult

17 Teiſip.	Nikander	ja
18 Keſknäd.	Homerus	wihmaga.
19 Neljap.	Kerwaſius	☽ 5, 6′ p.
20 Rede	Wlorentin	ſeggaminne.
21 Laup.	Rael	Siis

Olge armoliſſed. Luk. 6, 36.

22 Pühhap.	**4 P. p. 3 a. J. P.**	tullewad
23 Esmasp.	Paſilius	wägga
24 Teiſip.	**Jani pääw**	ſojad
25 Keſknäd.	Webronia	ilmad.
26 Neljap.	Jeremias	
27 Rede	Ladislaus	☾ 9, 34′ e. l.
28 Laup.	Joſua	Soe lähhäb

Rohkeſt kallaſagiſt. Luk. 5, 1.

29 Pühhap.	**5 P. p. 3 a. J. P.**	weel
	Peetr. Pawl. p.	
30 Esmasp.	Lilla	ſuremaks.

1omal ſelle ku päwal tõuſeb päike 3 werendit pärraſt kello 2, ja lähhäb loja üks werend pärraſt kello 9. Pääw on pikk 18 ja üks pool tundi, agga ö 5 ja üks pool tundi.

1 Teisip.	Teobald	
2 Kesknäd.	**Heina Mar. p.**	Mürrista-
3 Neljap.	Kornelius	mised.
4 Rede	Ulrik	Wägga
5 Laup.	Anselm	● 5, 52′ e. l.

Wariseride õigusseſt. Matt. 5, 20.

6 Pühhap.	**6 P. p. 3a. J. P.**	ſoe
7 Esmasp.	Temetrius	ilm.
8 Teisip.	Kilian	
9 Kesknäd.	Kirillus	Mürris-
10 Neljap.	7 Wenda	taminne
11 Rede	Eleonora	
12 Laup.	Hindrik	☽ 2, 30′ e. l.

4000 meest sõdetakse. Mark. 8, 1.

13 Pühhap.	**7 P. p. 3a. J. P. Marreta p.**	
14 Esmasp.	Ponawent	wihmaga.
15 Teisip.	**Apoſt. jagg.**	Sojad
16 Kesknäd.	August	ja
17 Neljap.	Aleksius	kuiwad

18 Rede	Rosina	ilmad.
19 Laup.	Wridrika	☿ 3, 50, e. l.

Walle prohwetideſt. Matt. 7, 15.

20 Pühhap.	**8 P. p. 3 a. J. P.**	
21 Esmasp.	Taniel	Rahhe
22 Teisip.	**Maria Mad.**	ja
23 Kesknäd.	Oskar	mürris-
24 Neljap.	Kristina	tamiſed.
25 Rede	**Jakobi pääw**	
26 Laup.	Anno	Kännad

Üllekohtusseſt maia-piddajaſt. Luk. 16, 1.

27 Pühhap.	**9 P. p. 3 a. J. P.**	☾ 3, 5′ e. l.
28 Esmasp.	Plato	ſojad
29 Teisip.	**Olowi pääw**	päwad.
30 Kesknäd.	Abdon	
31 Neljap.	Kristwrid	

12mal selle ku päwal tõuseb päike kello pool 4, ja lähhäb loja kello pool 9. Pääw on pikk 17, agga ö 7 tundi.

1 Rede	**Peetri wang.**	
2 Laup.	Hannibal	Allati

Jerusalemma årrarikmisseſt. Luk. 19, 41.

3 Pühhap.	**10 P. p. 3a. J. P.**	● 3, 36′ p. l.
4 Esmasp.	Tominikus	kallis
5 Teisip.	Oswald	suine
6 Kesknäd.	Eugenius	aeg.
7 Neljap.	Aline	
8 Rede	Kerhard	Uddused
9 Laup.	Romanus	ilmad.

Wariseriſt ja tölneriſt. Luk. 18, 9.

10 Pühhap.	**11 P. p. 3a. J. P. Lauritse pääw.**	☽ 7, 40′ e. l.
11 Esmasp.	Herm	
12 Teisip.	Klara	Willud
13 Kesknäd.	Ello	ja
14 Neljap.	Eusebius	tuulsed
15 Rede	**Nukki Mar. p.**	päwad.
16 Laup.	Isaak	

Kurdiſt ja keletumaſt. Mark. 7, 31.

17 Pühhap.	**12 P. p. 3a. J. P.**	☺ 4, 44′ p. l.
18 Esmasp.	Leno	
19 Teisip.	Sebald	Heitlikud
20 Kesknäd.	Bärnard	ilmad.
21 Neljap.	Rut	
22 Rede	Wilibert	Soja
23 Laup.	Sakeus	

Preeſtriſt ja lewitiſt. Luk. 10, 23.

24 Pühhap.	**13 P. p. 3a. J. P. Pertli p.**	
25 Esmasp.	Ludwig	☾ 8, 13′ p. l.
26 Teisip.	Jerenäus	ja
27 Kesknäd.	Kebhard	wihmase
28 Neljap.	Augustin	päwadega
29 Rede	**Joann. hukk.**	seggatud.
30 Laup.	Penjamin	Hea

Kümneſt piddali-tõbbiſeſt. Luk. 17, 11.

31 Pühhap.	**14 P. p. 3a. J. P.**	ilm.

14mal selle kuu päwal tõuseb päike 3 werendit pärrast kello 4, ja lähhäb loja üks werend pärrast kello 7. Pääw on pikk 14 ja üks pool, agga ö 9 ja üks pool tundi.

1 Esmasp.	Ekidius	
2 Teisip.	Lisa	● 0, 16′ e. l.
3 Kesknäd.	Reinard	Heitlikud
4 Neljap.	Kai	
5 Rede	Moses	ilmad.
6 Laup.	Magnus	Kaunis

Mammonast. Matt. 6, 24.

7 Pühhap.	**15 P. p. 3a. J. P.**	soe
8 Esmasp.	**Mar. sündmin.**	☽ 2, 55′ p. l.
9 Teisip.	Pruno	ilm.
10 Kesknäd.	**Pöri pääw**	
11 Neljap.	Eobald	Tuulsed
12 Rede	Sirus	ja
13 Laup.	Amatus	willud

Naini-liinna surnust. Luk. 7, 11.

14 Pühhap.	**16 P. p. 3a. J. P. † üllendaminne**	ilmad.
15 Esmasp.	Nikodemus	Kuiwad
16 Teisip.	Leontina	♆ 8, 3′ e. l.

17 Kesknäd.	Josepina	
18 Neljap.	Kottlob	willud
19 Rede	Werner	ilmad.
20 Laup.	Wausta	

Wee-többisest. Luk. 14, 1.

21 Pühhap.	**17 P. p. 3a. J. P. Matteuse p.**	
22 Esmasp.	Morits	Heitlikud
23 Teisip.	Osea	päwad.
24 Kesknäd.	**Joann. sam.**	☾ 0, 14′ p. l.
25 Neljap.	Kleowas	Wihma-
26 Rede	Harald	saddo
27 Laup.	Adolw	

Suremast käsfust. Matt. 22, 34.

28 Pühhap.	**18 P. p. 3a. J. P.**	tuulega.
29 Esmasp.	**Mihkli pääw**	
30 Teisip.	Hironimus	

12mal selle ku päwal töuseb päike kello 6, ja lähhäb loja kello 6. Pääw on pitk 12, ja ö ka 12 tundi.

1 Kesknäd	Wolmar	● 8, 52' e. l.
2 Neljap.	Woldemar	Külmad
3 Rede	Jairus	
4 Laup.	Prants	sandid

Alwatud innimessest. Matt. 9, 1.

5 Pühhap.	**19 P. p. 3 a. J. P. Leikuse P.**	
6 Esmasp.	Luisa	
7 Teisip.	Malo	wih-
8 Kesknäd.	Tomasia	☽ 1, 34' e. l.
9 Neljap.	Tionisius	mased
10 Rede	Mai	päwad.
11 Laup.	Purkard	

Pulma ridest. Matt. 22, 1.

12 Pühhap.	**20 P. p. 3 a. J. P.**	Külmad
13 Esmasp.	Teresia	ööd.
14 Teisip.	Kalikstus	Tuulne
15 Kesknäd.	Heddo	ja
16 Neljap.	Kallus	○ 1, 32' e. l.
17 Rede	Leonhard	wihmane
18 Laup.	**Lukase pääw**	aeg.

Kunningamehhe poiast. Joann. 4, 47.

19 Pühhap.	**21 P. p. 3 a. J. P.**	
	Lutterusse usso-öppetusse parrandamisse P.	
20 Esmasp.	Welisius	Head
21 Teisip.	Ursel	selged
22 Kesknäd.	Kel	päwad.
23 Neljap.	Sewerin	
24 Rede	Salome	☾ 2, 21' e. l.
25 Laup.	Krispin	

Kawwalast sullasest. Matt. 18, 23.

26 Pühhap.	**22 P. p. 3 a. J. P.**	Seggane
27 Esmasp.	Kapitolin	willo ja
28 Teisip.	**Simon Judas**	niiske ilm.
29 Kesknäd.	Engelbrecht	Uddused
30 Neljap.	Absalon	● 6, 19' p. l.
31 Rede	Wolwgang	päwad.

16mal selle ku päwal tõuseb päike kello pool 8, ja lähhäb loja kello pool 6. Pääw on pitk 9, ö 15 tundi.

1 Laup.	**Pühhade pääw**	

Kohto-rahhast. Matt. 22, 15.

2 Pühhap.	**23 P. p. 3a. J. P. Hingede pääw**	
3 Esmasp.	Kottlieb	Kuiwad
4 Teisip.	Ot	ja
5 Kesknäd.	Plandina	külmad
6 Neljap.	Käsper	☽ 4, 5′ p. l.
7 Rede	Paltser	ilmad.
8 Laup.	Klaas	

Jairi tütrest. Matt. 9, 18.

9 Pühhap.	**24 P. p. 3a. J. P.**	Külmemad
10 Esmasp.	**Martin Lutter**	päwad
11 Teisip.	**Martin Piisk.**	hakkawad
12 Kesknäd.	Jonas	tullema
13 Neljap.	Arkadius	lumme-
14 Rede	Predrik	♍ 8, 19′ p. l.
15 Laup.	Leopold	saoga.

Hirmsast ärrakautamisse-toost. Matt. 24, 15.

16 Pühhap.	**25 P. p. 3a. J. P.**	
17 Esmasp.	Alweus	Heitlikud
18 Teisip.	Esra	ilmad.
19 Kesknäd.	Liisbet	
20 Neljap.	Amos	Tuulsed
21 Rede	**Mar. ohwerd.**	
22 Laup.	Sesilia	☾ 2, 1′ p. l.

Wiimsest kohtust. Matt. 25, 31.

23 Pühhap.	**26 P. p. 3a. J. P.**	külmad
	Surmute mällestusse Pühha.	
24 Esmasp.	Josias	päwad,
25 Teisip.	**Kadrina pääw**	wahhest
26 Kesknäd.	Konrad	tuisoga.
27 Neljap.	Jetta	Kange
28 Rede	Künter	külm.
29 Laup.	Ewert	● 5, 10′ e. l.

Kristusse sisse-söitmisseſt. Matt. 21, 1.

30 Pühhap.	**1 Krist. tull. P. Andresse p.**	

9mal selle ku päwal tõuseb päike kello pool 9, ja lähhäb loja kello pool 4. Pääw on pikk 7, ℎ 17 tundi.

1	Esmasp.	Arend	Külm
2	Teisip.	Kandidus	ja
3	Kesknäd.	Tala	lummesaddo.
4	Neljap.	Parbo	
5	Rede	Sabina	Selge
6	Laup.	**Niggola pääw**	☽ 10, 17′ e. l.

Tähhed enne wimist päwa. Luk. 21, 25.

7	Pühhap.	**2 Krist. tull. P.**	taewas
8	Esmasp.	**Mar. sam.**	ja
9	Teisip.	**Lühhem pääw**	
10	Kesknäd.	Judit	kaunis
11	Neljap.	Elso	kange
12	Rede	Ottilia	külm.
13	Laup.	Lutsia	

Joannes wangi-tornis. Matt. 11, 2.

14	Pühhap.	**3 Krist. tull. P.**	☺ 2, 48′ p. l.
15	Esmasp.	Johanna	Pehmed
16	Teisip.	Albina	ilmad
17	Kesknäd.	Ignatius	
18	Neljap.	Kristow	ja

19	Rede	Lot	lumme-
20	Laup.	Abraam	saddo.

Joannese tunnistusseſt. Joann. 1, 19.

21	Pühhap.	**4 Krist. tull. P. Toma pääw**	☾ 11, 16′ p. l.
22	Esmasp.	Peata	Ud-
23	Teisip.	Dagobert	du-
24	Kesknäd.	Adam, Ewa	sed
25	Neljap.	**Joulo**	ja
26	Rede	**2 Pühha**	
27	Laup.	**3 Pühha**	külmad

Immeks-pannemisseſt. Luk. 2, 33.

28	Pühhap.	**P. p. Joulo Süta Laste p.**	● 6, 40′ p. l.
29	Esmasp.	Noa	
30	Teisip.	Tawet	ilmad.
31	Kesknäd.	Silwester	

1omal selle ku päwal töuseb päike üks werend pärrast kello 9, ja lähhäb loja 3 werendit pärrast kello 2. Pääw on pikk 5 ja üks pool tundi, ö 18 ja üks pool tundi.

Aasta muutmisſed.

Kewwade hakkab 8. Paasto-ku päwal, kello 0, 12 minuti p. l. Siis on pääw ja ö ühhe pikkuſed.

Sui hakkab 9. Jani-ku päwal, kello 8, 59 minuti e. l. Siis on meil keigepikkem pääw.

Säggiſe hakkab 10. Mihkli-ku päwal, kello 11, 10 min. p. l. Siis on jälle pääw ja ö ühhe pikkuſed.

Talwe hakkab 9. Joulo-ku päwal, kello 4, 43 min. p. l. Siis on meil keigelühhem pääw.

Päwa- ja Ku-warjutamisſed.

Sel aastal warjutakſe Päike kolm kord, ja Ku kaks kord; agga meie maal on keik need warjutamisſed näggematta.

Esſimenne on Päwa-warjutaminne 9. Neäri-ku p.

Teine on Päwa-warjutaminne 5. Jani-ku päwal.

Kolmas on Ku-warjutaminne 19. Jani-ku päwal.

Neljas on Päwa-warjutaminne 29. Talwe-ku päwal.

Wies on Ku-warjutaminne 14. Joulo-ku päwal.

Wennema üllemawallitſeja ſugguſelts.

Nikolai ſe esſimenne, Keiſer ja keige Wennerigi wallitſeja; ka Sleswik-Holſteini wallitſeja Würſt, on ſündinud 1796, Jani-ku 25. päwal.

Aleksandra Weodorowna, Keiſri praua, Preiſi Printſes; ſündinud 1798, Heina-ku 1. p.

Aleksander Nikolajewits, Rigi pärria, Tſeſarewits ja Suurwürſt; on ſündinud 1818, Jürri-ku 17. päwal. Temma Praua on:

Maria Aleksandrowna, Tſeſarewna, Heſſene Printſes; ſünd. 1824, Heina-ku 27. p.

Nende lapſed:

Nikolai Aleksandrowits, Suurwürſt; ſündinud 1843, Mihkli-ku 8. päwal; ja

Aleksander Aleksandrowits, Suurwürſt; ſündinud 1845, Küünla-ku 26. päwal; ja

Wladimir Aleksandrowits, Suurwürſt; ſündinud 1847, Jürri-ku 10. päwal.

Aleksei Aleksandrowits, Suurwürſt on ſündinud 1850, Neäri-ku 2. päwal.

Konstantin Nikolajewits, Suurwürſt; on ſündinud 1827, Mihkli-ku 9. päwal, ja temma Praua on:

Aleksandra Joſepowna, Saksen-Altenburgi Printſes; on ſündinud 1830, Jani-ku 26. päwal.

Nende lapsed:

Nikolai Konstantinowits, Suurwürst; on sündinud 1850, Küünla-ku 2. päwal.

Olga Konstantinowna, Suurwürsti Printses; on sündinud 1851, Leikusse-ku 22. päwal.

Nikolai Nikolajewits, Suurwürst; on sündinud 1831, Heina-ku 27. päwal.

Mikael Nikolajewits, Suurwürst; on sündinud 1832, Wina-ku 13. päwal.

Helena Pawlowna, Wirtembergi Printses; on sündinud 1806, Joulo-ku 28. päwal.

Maria Nikolajewna, Suurwürsti Printses; on sündinud 1819, Leikusse-ku 6. päwal. Laulatud Keiserliko Printsi Maksimilian Leuchtenbergi prauaks.

Nende lapsed:

Nikolai Maksimilianowits, Prints; sündinud 1843, Heina-ku 23. päwal; ja

Eugen Maksimilianowits, Prints; sündinud 1847, Neäri-ku 27. päwal; ja

Sergei Maksimilianowits, Prints; sündinud 1849, Joulo-ku 8. päwal.

Maria Maksimilianowna, Printses; sündinud 1841, Wina-ku 4. päwal; ja

Eugenia Maksimilianowna, Printses; sündinud 1845, Paasto-ku 20. päwal.

Olga Nikolajewna, Suurwürsti Printses; on sündinud 1822, Leikusse-ku 30. päwal. Laulatud Wirtembergi Rigi pärria Karel Wridrik Aleksandri prauaks.

Katarina Michailowna, Suurwürsti Printses; on sündinud 1827 Leikusse-ku 16. päwal. Laulatud Meklenburg-Strelitsi-ma kunningliko Printsi Georg August Ernst Adolw Karel Ludwigi prauaks.

Maria Pawlowna, Suurwürsti Printses, Keisri ödde, on sündinud 1786, Küünla-ku 4. päwal. Laulatud Weimari- ja Eisenaki-ma wallitseja Karel Wridriko prauaks.

Anna Pawlowna, Suurwürsti Printses, Keisri ödde; on sündinud 1795, Neäri-ku 7. päwal. Laulatud Hollandi-ma Kunninga Wilhelmi II. prauaks.

Kronopühhad, mis ue kirriko seädusse järrele ka Ma kirrikutes tullewad piddada:

1. Jürri-ku 17mal päwal. Tsesarewitsi Suurwürsti Aleksander Nikolajewitsi, wenne-rigi aujärje pärris pärria, sündimisse pääw.
2. Jürri-ku 23mal päwal. Meie sure Keisri Praua Aleksandra Weodorowna nimme pääw.
3. Jani-ku 25mal päwal. Meie sure Keisri ja keige Wennerigi Wallitseja Nikolai Pawlowitsi sündimisse pääw.

4. Heina-ku 1. päwal. Meie sure Keisri Praua Alekſandra Weodorowna ſündimisse pääw.
5. Leikusse-ku 22mal päwal. Meie sure Keisri Herra ja Temma Abbikasa kronimisse pääw.
6. Leikusse-ku 30mal päwal. Wennerigi aujärje pärris pärria, Suurwürsti Alekſander Nikolajewitſi, nimme pääw.
7. Talwe-ku 20mal päwal. Meie sure Keisri Nikolai Pawlowitſi wallitsusse hakkatusse pääw.
8. Joulo-ku 6mal päwal. Sesamma meie sure Keisri nimme pääw.

Needsinnatsed Kronopühhad petakse nenda kui Paasto jutlusse päwad.

Hooste-, weiste- ja kauba-ladad.

1. Eesti-ma Kubbermangus.

Talliñnas: 1) Jani-ku 20mast päwast ku otsani. 2) Mihkli-ku 26mal, 27mal ja 28mal päwal.
Rakwerre-liñnas: 1) Neäri-ku 27mal ja 28mal p. 2) Jani-ku 16mal ja 17mal p. 3) Mihkli päwal.
Paide-liñnas: 1) Küünla-ku 3mal päwal. 2) Jani-ku 25mal päwal. 3) Mihkli-ku 10mal ja 11mal päwal. 4) Talwe-ku 8mal ja 9mal päwal.
Haapsalo-liñnas: 1) Neäri-ku 10mal ja 11mal päwal. 2) Mihkli-ku 14mal ja 15mal päwal.
Paldiski-liñnas: 1) 2sel ja 3mal Küünla-ku päwal. 2) Mihkli-ku 21mal ja 22mol päwal.
Lihhola-liñnas: 1) Esmaspäwal enne Wastla päwa. 2) Mihkli-ku 24mal päwal.
Raplas: 1) esſimesſel redel pärrast Mihkli päwa. 2) kolmandamal redel pärrast Neäri päwa.
Keblastes: 1) Mihkli-päwal ja kaks päwa se järrele. 2) Neäri-ku 26mal ja 27mal päwal linnalaat.
Merjama kirriko jures: kolmandamal Kristusse tullemisse pühhal.
Orkital: Neäri-ku 7mal ja 8mal päwal.
Kollowerres: Neäri-ku 17mal ja 18mal päwal. ja Wina-ku 4mal ja 5mal päwal.
Jöhwis: Mihkli-ku 24mal ja 25mal päwal.
Keila kirriko jures: Mihkli p. ja kaks päwa se järrele.
Jöelehtmes: näddal pärrast Mihkli päwa.
Kubbermango kohto kässo järrele ei olle lubba, ei laupäwal egga pühhapäwal lata piddada, waid, kui nenda juhtub, peab sedda teise näddala esſimesel argipäwal petama.

2. Lihwlandi-ma Kubbermangus.

Tarto-liñnas: 1) Kolme kunninga suur saksa laat. 2) Peetri- 3) Maria sündimisse- ning 4) Mihkli-p.
Perno-liñnas: 1) 3 näddalat pärrast Jani-päwa üks suur saksa laat. 2) Esmaspääw ning Teisipääw enne Mihkli-päwa. 3) Esmaspääw ning Teisipääw pärrast 3mat Kristusse tullemisse pühha.

Willandi-liñnas: 1) Kûûnla-ku 2sel påwal ûks suur saksa laat, 8 påwa. 2) Jani påwal, 3 påwa, ning 3) 24mal Mihkli-ku påwal.
Kurresare-liñnas: 1) 6mal Kûûnla-ku påwal. 2) Mihkli-ku 15mal, 16mal ja 17mal påwal.
Werro-liñnas: 1) Jani påwal. 2) 24mal Mihkli-ku påwal. 3) Ûks suur saksa laat, mis 8 påwa petakse 22sest Kûûnla-ku påwast. 4) 10mal Talwe-ku påwal.
Walka-liñnas: 1) 12mal Jani-ku påwal. 2) 10mal Leikusse-ku ja 3) 29mal Mihkli-ku påwal.
Kastnas: Mihkli-ku 8mal ja 9mal påwal.
Audrus: 17mal ja 18mal Mihkli-ku påwal.
Põltsama-mõisas: 17mal Mihkli-ku påwal.
Lustiwerre-mõisas: 15mal Wina-ku påwal.
Põrawerre-mõisas: 13mal Mihkli-ku påwal.
Kaanso-mõisas: 30mal Leikuse-ku påwal.
Korti-mõisas: liggi Walka-liña, 15mal Mihkli-ku påwal.
Rappina-mõisas: 4mal ja 5mal Mihkli-ku påwal.
Weski-mõisas: Kambia kihhelkonnas, 15mal Wina-ku påwal.
Oldre-mõisas: Helme kihhelkonnas, 10mal ja 11mal Mihkli-ku påwal.
Helme-mõisas: 15mal Leikuse-ku påwal.
Tarwaste-mõisas: 29mal Jani-ku påwal.
Wendro-mõisas: 20mal ja 21mal Mihkli-ku påwal.

Luggemissed.

Armas Ma-rahwas.

Teadmatta, kas ollid need luggemisse, minnewa aastase tähtramato sees, keige luggejatte melepärrast woi mitte, siis ommeti tännasid monned luggejad mind nende eest, mis mind julgeks teeb ka tännawo jälle meie Ma ehk Lutterusse ussust ja mõnne kirjadest könneleda, mis temma kassuks meie Eestimaal, Ma-kele said üllespandud.

Meie kuulsime et õppetaja Gutslew ja Jhering, kes 200 aasta eest ellasid, ühhes kous katsusid Piibli ramato Ma-kele üllespanna, agga et se tõ neil sel aial weel mitte korda ei läinud. 1693 aastal sai se kirriko-seädus ja kässi-ramat, mis Rootsi kirrikudele olli antud, ka meie Eestimale kinnitud ja Ma-kele üllespandud. Nüüd tullid agga kaks kibbedad ja wäggewad waenlasse, meie Eestima sisse tungima, sõdda ja katk. Suur Wenne rigi Keiser Peter I. woitis meie Eestima 1710 aastal Rootsi kunninga käest ärra ja sest aiast tännine sadik on meie Eestimale ka ühtepuhko, Wenne-rigi wallitsusse al, kallis rahho olnud. Selsammal praego nimmetud aastal olli ka katk meie Ma nurgas

hirmsaste mõlland, ja mitto ja mitto tuhhat hinged neeland, nenda piddid ka mitto õppetajad katko sirbi alla langema, et 50 õppetajatteſt mitte ennam hinge jähhid kui 15. Agga toeste, armad luggejad, sedda hirmsa ja halleda aega meie ei woi kül mitte muido meletulletada, kuid et meie ommad silmad ja sûddant taewa pole põrame ja Jummalat keigest sûddamest tänname, et seſtsammast aiast, nûûd jo sadda ja nellikûmmendûks aastaid teed, meie Eestimaal ûhtepuhko on rahho olnud! Meie olleme agga ûksnes kuulnud ja luggend, misſuggused hirmsad sõad ni mitto rikides ja ka Wennemaal on olnud, kuida mitto liñnad ja kûllad said ärrapõlletud, wilja ja heinamaad ärratallatud, mitto inimesſed mõrtsuka wiſil ärratappetud, wâtimad lapſed wâggiſe emma rinnaſt ärrakistud ja moegaga läbbi pistetud—sedda keik meie olleme kuulnud ja luggend, agga meie Ma nurka ei putund sõa hirmutamisſed.— Ja kui kuleme weel neid innimesſi isſe râkima, kes sõa hâddas on olnud ja otsego temma tullokesſe sees põllend, kes tedda on nâinud temma hirmsa kolleda karwaga, oh kül siis hûame allandikko sûddamega: oh Jsſand Jummal, kui suur on sinno arm ja hallastus meie wasto olnud, et sa meid seſugguſe kibbeda hâdda eeſt olled hoidnud! — Selſammal sõa aial põggeneſid ka mitto õppetajad, hirmo ja hâdda pärraſt, maalt Talliñna ja ei tahtnud seâl joude seista, wõtſid siis seâl ûhhes kous nou ette, ue testamendi ramato Ma-kele ûllespañna ja sedda trûkkia kâtte murretseda. — Sedda asja wõtſid monned Eesti- ja Ria-Ma õppetajad sure holega tõimetada; Eestimaalt olli se enneſt nimmetud õppetaja Gutslew ja temma poeg Hindrik, kes pärraſt Kullama õppetajaks sai, prauſt Soppe, Petri kirriko õpp., Ambla õpp. Saleman ja Talliñna allewi õpp. Tſimmerman, agga siiski ei sanud uus testament nûûd weel mitte trûkkia kâtte, seſt sõa-mõllamisſega ollid need Ma-kele ue testamendi kirjad laiale sanud, ja waſt 1715 aastal sai uus testament esſimeſt korda Ma-kele trûkkitud. Nenda ollid siis 75 aastad mõda läinud seſt aiaſt, kui õppetajad jo ollid hakkand sedda tõõd ettewõtma, senni kui se sai lõppetud. Surem tõ olli agga weel teggematta, tâit Piibli Ma-kele ûlles paña. Selle jures teggi Ludwig Krahw Sinſendorw se läbbi ſuurt abbi, et temma siis, kui käis 1736 aastal Talliñnas woerſel, aitis rahha korjada, misga Piibli-ramato trûkkimisſe kullo sai tasſutud, ja nenda sai 1739 aastal tâis Pibel esſimeſt korda Ma-kele trûkki pandud. Need õppetajad, kes isſeârraniste Piibli-ramato Ma-kele ûllespannid, olli Jûrri Kirriko prauſt Toor Helle ja wannem ja norem õppetaja Gutslew. — Selſammal aial kandis ka Harjo Jani kirriko õppetaja Wrede, kes

pärrast Talliñna kinral-suppertendiks sai, suurt hoolt, et Albo moisas Järwa-maal, waeste laste kool sai ehhitud, kus mitto kirriko-öpp. essimest öppetust said. 1740 aastal sai ka öppetaja Wredi läbbi kirriko kohhus kinnitud, ühhe kirrikul üht, teisel teist wisi.

Nüüd olli siis meie armsa Ma-rahwale risti rahwa kallis ja pühha usso-allus—Piibli-ramat kä. Iggaühhele, kes oskas kirja luggeda, olli nüüd se suur röom Jummala sanna tundmisses kaswada ja seält seest mitte üksnes tutwamaks sada Jummala sure armo ja hallastussega, mis ta meile Jes. Kr. läbbi on pakkund, waid iggamees sai nüüd isse seält seest sedda öiget ello-teed üllesleida, mis ta peab käima, kui tahhab rahhoga omma wiimse ello-otsa odata; ning woib iggamees murre tunnil omma koormatud ja waewatud hingele hingamist ja tröstimist seält seest otsida ja leida, — ja „kes otsib, se leiab!“ — Keik olleks meie risti-usso poolt nüüd wägga hästi woinud korda miñna, kui ep olleks üks emmaldus seña wahhele tulnud. — Monned wennad krahw Sinsendorwi koggodusseşt said Saksamaalt Eestimale kutsutud; agga pea tahtsid nemmad siin keik kirriko-seädussed ümber muta ja meie ommad Jummalast seätud kirriko-öppetajad alwaks tehha ja körwale lükkada, nenda et 12. Talwe-ku p. 1742 krono poolt käsk tulli, et öppetajad ei piddand suggogi nende Saksama wendadega teggemist teggema ja omma koggodusse liikmed ka maenitsema, ennast nende wennade eest hoida, sest et nende läbbi wägga paljo tülli olli tousnud, ja krahw Sinsendorw isse kolme näddala peäle Ria-liñnas wangi pandud. 1747 aastal olli siis meie Ma hopis rahhul neist Saksama wennadest; agga hiljaminne, kui meie suur Keisri praua Katrina II., meie aulikko sure Keisri herra Nikolai I. eit, Sinsendorwi koggodusse likedele 11. küünla-ku p. 1764 aastal lubba andis, keelmatta omma usso wisi järrel Jummalatenistust piddada, siis sai meie Kunstorium ka julgemaks, need endised kirriko-seädusse wisid muta. — Nenda sai ristmiste seädmisseşt kurradi ärraneedminne kautud, altari tenistus mudetud ja kihlaminne öppetaja holeks antud. — 1774 aastal 28. Oktobri ku p. said Peterpurri surema Kunstoriummi kohto poolt monned kirriko-pühhad hopis kautud, muist teise päwade peäle mudetud, nenda kuida Rootsi kirriko seädusse järrel se pruuk olli. — 1789 aastal sai ka keik kirriko kohhus ja öppetajatte öigused kinnitud, et neile lubba olli moisad ja tallopoiad ennesele pärriks osta. 1783 aastal 3. heina-ku p. andis Keisri praua Katrina II. Talliñna ja Ria kubbermangule ued seädussed, agga kirriko seädussed ei piddand mudetud sama ja jähhid ka need 8 prausti jaud

meie Eestimaal, nenda kuida praegogi weel on. Need 8 prausti jaud on: Allutaggusse Ma, Wirro Ma, Järwa Ma, Harjo Ma hommiko pool, Harjo Ma louna ja õhto pool, Ma-Lânema, Ranna-Lânema ja Sare-Lânema; — nende 8 prausti jaus on 45 kihhelkonnad. — Allutaggusemaal on 4 kihhelkonnad: Waiwara, Jõwwi, Lûgganusse ja Niggola kihhelk. Wirro-maal on 6: Rakwerre, Jakobi, Maria, Simona, Haljala ja Kaddrina kihhelkond. — Järwamaal on 7: Koero, Petri, Maddise, Ambla, Järwa Jani, Paide ja Tûrri kihhelkond. — Harjomaal hommiko pool on 6: Harjo Jani, Jûrri, Kusalo, Jõelehtme, Jure ja Kosse kihhelk. — Harjomaal louna ja õhto pool on 6: Haggeri, Rapla, Nissi, Keila ja Maddise-Risti ja Põlkûlla (nende 3 kihhelk. on ûks õppetaja) kihhelkond. — Ma-Lânemaal on 5: Merjama, Wiggala, Mihkli, Kullama ja Lihhola kihhelk. — Ranna-Lânemaal on 6: Riddala, Martna, Niggola, Hapsalo, Karrusna ja Hannela kihhelkond. — Sare-Lânemaal on 5: Keina, Pûhhaleppa, Roiki, Noarootsi ja Wormsi kihhelkond.

1796 aastal, 28. Talwe ku p. (Nowembri) käskis kaddund Keisri herra Paul I., meie sure Keisri herra issa, Tallinna ja Riamale jälle need endised seädussed anda, ja sai ka sest aiast meie Kunstoriummi Sikkertär, krono poolt, palka. Ja mõnda aastaid hiljaminne, 1802 aastal, ehhitas kaddund Keisri herra Aleksander I. Tartolinnas sure koli, kus ka kirriko-õppetajad piddid omma waimolikko ammetiks õppetud sama, agga siiski läks surem hulk neist weel ueste Saksama sure kolide peäle õppima, senni kui Keisri herra poolt käsk tulli et agga lubba olli meie Maal neid kirriko-õppetajaks wallitseda, kes kolm aastaid Tarto-linna sure koli peäl ollid õppimas olnud. — Sel aial olli sure kolide Jummala sanna õppetajattele mitte se usk, mis Lutterusse õppetust mõda aina ûksi Piibli-ramato peäle piddi raiatud ja kinnitud ollema, waid nemmad toetasid ennast ka liaste omma ennese mele ja moistusse, omma tarkusse ja hea kombede peäle, unnustades, et meie keik, maast maddalast, pattused olleme, kes ei sa õigeks Jummala ees ilma Jesust Kristust — nenda kuida meie praegogi weel surema ja maddalama rahwa suggo seas neid leiame, kes arwawad issennast õigeks moistwad Jummala ees omma hea kombede läbbi — agga issennast petwad. — Agga Jummal teab kûl, kuida temma omma innimesse-lapsed rummalusses ja patto-unnest ûllesärratab ja neid omma taewa rigi lasteks ûlleskaswatab; temma karristab neid, et peawad omma nõdrust tundma ja ommad süddant ja silmad temma pole pöörma,

nenda kuida ap. Paulus ütleb (Ebrea r. 12, 5 ja 6 salm): „ollete sedda maenitsust ärraunnustanud, mis teile kui lastele ütleb: Mo poeg, ärra arwa mitte alwaks Issanda hirmo-andmist, ja ärra sa mitte nõrgaks, kui sind temmast nomitakse, sest kedda Issand armastab, sellele annab temma hirmo!" — Nenda wõttis siis Jummal kolm aastaid järgestikko 1812—1815 ennamiste keik Europia rigide rahwast kibbedaste karristada, Prantsussi keisri Napoleon Ponaparte läbbi, kes ennast keige Europia rigide wallitsejaks tahtis tõsta; agga Jummal teggi temma uhkust tühjaks, murdis neid ahhelad, misga temma keik rahwast omma melewalda alla tahtis kinni panna; Ponaparte olli ni uhke, et ta Jummalast ja temma pühha koddadest ei holind, altarid ümberlükkada ja pühhad koiad lojuste lautaks tehha, se olli temma röõm; temma arwas ennast keige surem ja wäggewam ollewad, agga unnustas ärra, et ük s temmast surem ja wäggewam on. — Ka meie Wenne rigi sisse, Moskolinna sadik, temma tungis omma sure sõa-wäe hulgadega, agga se tulline külm, mis sojema Ma rahwas ei sudand kannatada, mis Jummal meile sel aial armust andis, nenda kui meie waprad tuggewad Wenne-rigi sõamehhed ja mu Wenne rahwas teggid Ponaparte kange wäe ja woimusele otsa; wimaks sai temma wangi widud ja surri kui wang sure merre Elena-sare peäl. — Sesamma suur ja hirmus sõdda olli agga keige Europia rigide rahwale sureks waimolikko kasuks; nüüd hakkasid keik wallitsejad ja nende allamad omma nõdrust tundma, wõtsid ennast mõttede ja wiside poolt põõrda, nüüd hakkas neile janno peäle tullema selle iggawesse ello-hallika järrel, ja essimenne kasso, mis ka meie Wenne-rigile sest hirmsast sõa-aiast olli, olli se: et meie aulik kaddund Keisri herra Aleksander I., 1812 aastal, keige Lutterusse risti-usso rahwale Wenne-rigis lubba andis, Piibli-koggodussed seäda, nenda kuida nemmad jo 7mal Paasto kup. 1804 aastal, Londonni-linnas, Inglismaal ollid seätud, ja nenda sai ka 1813 aastal meie Eestimaal essimenne Piibli-koggodus seätud. — Sesamma Piibli-koggodus laskis 1816 aastal Tallinnas 10,000 (kümme tuhhat) ued testamendi-ramatud Ma-kele trükkida, mis muist alwa hinnaga meie Ma-rahwale said müdud, muist ärrakingitud. — Selsammal 1816 aastal watis ka meie kaddund suur Keisri herra Aleksander I. armoga meie armsa Ma-rahwa peäle ja peäsis neid nende pärrisorjussest lahti ning andis neile üht isse seädusse ramato. — Möllemad armo-annid selletas kaddund Keila õppetaja, praust Otto Reinold won Holts, kahhe kirjade läbbi ärra: „Selletus Piibli-koggo-

duste pärrast, Eestima rahwale 1818'' ja ,,Jutlus Eestima tallorahwale ue seädusse pühhitsemisse jures.'' Ja 1817 aastal 31mal Oktobri ku p. sai meie Eestimaal esimest korda meie Lutterusse usso-õppetusse parrandamisse pühha pühhitsetud, mis minnule ka nou andis, omma armsa Ma-rahwa kassuks sedda pissokest ramato trükki anda: ,,Onsa õppetaja Lutterusse ello ja sündinud asjad'', mis jo minnewa aastase tähtramato sees nimmetasin, et nemmad ka pissut tundmist piddid sama sest surest ja waggast Jummala mehhest. — Selsammal 1817 aastal 27. Oktobri ku p. sai ka wenna-koggodussele lubba antud palwe-maiad ehhitada ja seäl kokko tulla, kus se rahwas sai ülleswoetud, kes jo enne Jummala sanna armastas, saggedaste pühhas koias käis ja ka püdis waggaste ja jummalakartlikkult ellada, ja nenda se on neile ka praegogi weel wisiks ja joneks jänud, saggedaste pühhas koias ja ennam kui ükskord aastas laual käia. — Andko siis se Issand, kes on tootanud, keige nõdrade seas wäggewaks sada, ka selle wenna-koggodussele nenda kui keige risti koggodustele, kes Jummala sanna armastawad, sedda head, et keik olleksid mitte üksnes Jummala sanna kuliad, waid ka sanna teggiad!

1828 aasta 22. Lehhe (Mai) ku p. käskis meie suur Keisri herra Nikolai I., Peterpurri linnas monned ilmlikkud ja waimolikkud waggad mehhed kokko tulla, kelle pea Senator krahw Tisenhausen olli, et nad piddid keik meie Lutterusse risti-usso kirriko-seädussed toimetama. — Selsammal aastal 28mal Talwe ku p. sai Talliñna toom-kirriko õppetaja Hörselman käsko, ka Peterpurri linna miñna ja keik kirriko-seädussed läbbi katsuda ja kokko paña, mis siitsadik meie Ria- ja Kuramaal ollid wisiks ja joneks läinud. Ja sedda mõda sai meie sure Keisri-herra kässo peäle, 1832 aastal 28mal Joulo ku p., meile se uus kirriko-seädusse ja Agenda ehk käsi-ramat ja sellega üht-lasse õppetajattele sedda modi kirriko kuub antud, kui õnnis õppetaja Lutterus olli kannud. — Se-samma uus kirriko-seädus annab meile selget tunnistust, et meie risti-usk on aina üksi raiatud ja kinnitud Piibli-ramato peäle, nenda kui selle kirriko-seädusse ramato esimesse numri al loeme: ,,Lutterusse risti-usso rahwas tunnistab neid usso-õppetussi, mis prohwetide ja apostlide kirjades wanna ja ue testamendi ramato sees on ülles-pandud ja mis pühha kirja peäle on raiatud, ja ei ükski Lutterusse risti-usso õppetaja ei tohhi kirja ehk susannaga õppetada, mis nendesinnatste pühha kirjade wasto on!'' — Ollen ma siis nüüd jo keik lühhidelt nimmetanud, mis minnewal aastal omma armsa luggijattele lubbasin: millal se kallis risti-usso walgus on hakkand paist-

ma meie Eestimaal ja kes selle jures truid tõteggiad Issanda winamäel on olnud, siis sowin et need sõnnumid ollekśid luggijatte melepärrast ja kassuks olnud, et meie Ma-rahwas, olgo temmale kül mitmes kohhas kitsoke ello, siiski ei unnustaks, Jummalat keigest südddamest tännada, et ta omma pühha sanna läbbi, mis ta nende kätte on juhhatand, neile ka sedda head ja armo on teinud, et woiwad seäl seest ommas häddas ja ahhastusses jahhutamist ja tröstimist leida, et teadwad ka nemmad, murre tunnil selle jure ruttada, kes meie keikide wasto hüab: „Tulge teñna, kes teie koormatud ja waewatud ollete, minna tahhan teie hingedele hingamist sata!“ — Jah tännage ka teie Jummalat, et on ka teile, omma pühha Poia sees, üht Issandat ja Õnnisteggiat annud ning et teie woite omma ennese kelemurde järrel temma armsad õppetusséd luggeda.

Kui agga ennest nimmetasin sedda esśimest numri meie ue kirriko-seädusse ramato seest, siis läbheb ka meie armsa Ma-rahwale tarwis, weel mõnda teiste numridega tutwaks sada, et nemmad arro saaksid, et kirriko õppetajad wahhest keelwad kihlamist, laulatamist ehk matmist mitte kiusatamisse pärrast, kui monned rummalad arwawad, waid aina üksi kirriko-seädusse pärrast. Kuulge siis, mis kirriko-seädusse ramat ütleb: § 20. Lapsed peawad näddal ehk keige hiljaminne 6 näddalad pärrast sündimist ristitud sama. — § 22. Lapsed peawad kirrikus sama ristitud, hädda pärrast ka koddo. — § 23. Se õppetaja peab last ristima, kelle kihhelkonnas temma wannemad ellawad. — § 29. Kui lapsed on hädda risti pandud, siis peawad lapse wannemad ja se mees, kes last on koddo ristinud, jalla peält õppetajale sedda teada andma. — § 33 ja 34. Lapsed, kes leri tullewad, peawad oskama luggeda ramatust ja 5 peatükki peast, ning peawad ni aegsaste leri tullema, et nad mitte üle 18 aastaid wannad on, kui lerist lahti sawad ja essimest korda Jummala armo laual tullewad. — § 39. Lauarahwas peab enne lauale minnemist omma nimme laskma kirja panna. — § 40. Rahwas peab selle õppetaja jures laual käima, kelle kihhelkonnas temma ellab, olgo siis, et ta omma õppetaja käest on lubba sanud, teise õppetaja jures laual käia. — § 48. Iggaühhe risti-innimesse kohhus on ükskord aastas laual käia. — § 68. Noor rahwas, kes tahhab abbiellusse minna ja weel mitte 22 aastaid wanna ep olle, ei tohhi mitte ilma wannematte lubba kihlatud sada. — Wannemad tohhiwad ka omma lastele keelda pari minnemist, mis kirriko-seädusse ramato sees laiemalt ärraselletud on. — § 82. Lesk mees ei tohhi mitte enne teise abbiellusse minna, kui 6 näddalad pärrast naese surma — ja lesk

naene mitte enne, kui 3 kuud pärraſt mehhe ſurma;— agga leſſe naeſe kohhus on, wandund tohtri ehk wandund emma-emmanda käeſt öppetajale tähte tua, et ta mitte raske jallal ep olle. Kui on kahhe wahhel, kas leſk naene on käima peäl woi mitte ja ep olle tedda mitte leitud käima peäl ollewad, ſiis ei tohhi tedda enne, kui 6 kuud pärraſt mehhe ſurma laulatada. — Leſk naene, kes pärraſt mehhe ſurma raske jallal on järrele jänud, tohhib 6 näddalad pärraſt nurga wodi jälle teiſe mehhega laulatud ſama. — § 84. Leſſed mehhed ehk leſſed naeſed ei tohhi enne teiſe abbiellusſe miñna, kunni nemmad laste warranduſt kohtus on ülles annud.

Surnuid ei tohhi enne matta, kui ſeätud aial, ſe on: 3 päwa ja 3 ööd pärraſt ſurma.

Heitke ennaſt ſiis, armas Ma-rahwas, allandikkult ſure Jummala ja meie aulikko Keisri herra ning keige kohto ſeädusſe alla, ja ärge törkuge ilmaasjata nende wasto, kuſt teile agga tülli ja pahhandus touſeb, nenda kui meie kallis Önnisteggia ütleb Matteusſe r. 18 peat. 7 ſalmis: „pahhandus peab ollema Ma peäl, agga hädda ſellel, kelle läbbi pahhandus tulleb!“